

شلیک به سازمان ملل

ظاهرش قصه است و باطنش آشوب ها

امیرفیض- حقوقدان

حمله موشکی ایالات متحده به بخشی از خاک سوریه ظاهرش ممکن است با تعبیرات گوناگونی همراه باشد ولی باطن آن همراه دستاوردی است که نام شلیک به منشورسازمان ملل را تداعی میکند.

مسیراین تحریر ابعاد حقوقی عمل آمریکا در رابطه با کنوانسیون منع استفاده از سلاح شیمیایی است

ملاحظات کلی

نخست سازمان بازدارندگی (قوه اجرایی)

مقصود از ملاحظات کلی در این تحقیق، آگاهی از مراتبی است که مبانی این تحقیق را شکل میدهد که مهم ترین آنها کنوانسیون منع استفاده از سلاح شیمیایی و درکنار آن، سازمان بازدارندگی ازبکارگیری جنگ افزارهای شیمیایی است.

نهاد مزبور که در واقع اهرم اجرایی کنوانسیون منع استفاده از سلاح شیمیایی است، از نهادهای وابسته به سازمان ملل متحد نیست ولی براساس قراردادی، پیوستگی اجرایی و عملیاتی با سازمان ملل دارد. سازمان مزبور یکی از موفقترین و خوشنامان واحد های بین المللی است که در سال ۲۰۰۳ موفق به دریافت جایزه نوبل صلح به دلیل تلاش گسترده برای از بین بردن جنگ افزارهای شیمیایی در سطح جهان کرده است*.

محل این سازمان در شهر لاهه - هلند است که زیر نظر کشورهای امضاکننده کنوانسیون منع استفاده از سلاح شیمیایی اداره و در سال ۱۹۹۷ قدرت اجرایی یافت.

دوم - کنوانسیون منع استفاده از سلاح شیمیایی

پس از موضوع حلبچه که شدیداً افکار عمومی مردم جهان را جریحه دار ساخت و مقررات جهانی تاحدودی دست و پای سازمان ملل را دربرخورد با آن بسته بود، سرانجام کنفرانس خلع سلاح شیمیایی در ژنو تشکیل و متعاقب آن طرح کنوانسیون منع سلاحهای شیمیایی در ۲۴ ماده و سه ضمیمه بتصویب کشورهای رسید.

قدرت اجرایی فوق العاده

نکته قابل توجه در این کنوانسیون، حاکمیت و قدرت اجرایی فوق العاده ای است که به سازمان بازدارندگی این کنوانسیون داده شده است، در این حد که در هیچیک از کنوانسیون های متعدد سازمان ملل اقتدار مشابه دیده نمیشود.

یعنی اختیارات سازمان بازدارندگی با محدودیت هائی که ناشی از اصل حاکمیت است و معمولاً در عهدنامه ها و کنوانسیون ها قابل رعایت است در کنوانسیون منع استفاده از سلاحهای شیمیائی رعایت نشده و اختیارات سازمان بازدارندگی وسیع و به تمام نقاط داخلی و سرحدی کشور هم شمول یافته است و دولت‌های عضو متعهد به همکاری سنگین و تمام عیار با مامورین سازمان شده اند و همچنین به دولت ها اجازه داده شده است که هرگاه احساس کنند که تولید سلاحهای شیمیائی از سوی کشور دیگری ممکن است ایجاد خطر نماید حق دارند به سازمان بازدارندگی رجوع نمایند.

وظیفه سازمان بازدارندگی

کار سازمان بازدارندگی، بازرسی و تهیه گزارش و ارسال آن به شورای نظام بازرسی است که آن شورا به اعتبار موضوعات و مطلب گزارش، اتخاذ تصمیم، از جمله ارسال پرونده به شورای امنیت مینماید.

سازمان با انواع بازرسی تائیدی و اتهامی کارش شروع میشود.

بازرسی تائیدی آن است که کشوری تحولات صنایع شیمیایی خود را به سازمان گزارش میدهد و سازمان هم در صورت لزوم آنرا بازرسی و تائید میکند.

بازرسی اتهامی آن است که کشوری کشور دیگر را به فعالیت های تولید ویا انباشت کردن ویا مصرف سلاح های هسته ای متهم مینماید مانند همین موضوع سوریه که آمریکا ادعای آنرا مطرح کرده است.

روال کار سازمان

روال کار سازمان بازدارنده که مورد توجه و استناد این تحریر است بشرح زیر در آئین نامه ۲۴ ماده ای آن آمده است:

۱- سازمان بازدارندگی مقید است **ظرف ۲۴ ساعت از دریافت اطلاعیه** نسبت به وقوع استفاده از سلاح شیمیائی بلافاصله هیئتی از کارشناسان رابرای اعزام به محل تدارک ببیند.

۲- در انتخاب کارشناسان سازمان ملزم است که کارشناسان از کشورهای شاکی ویا طرف اتهام نباشند.

۳- سازمان متعهد است که **ظرف مدتی که زیاده بر ۸۴ ساعت نباشد** گزارش نهائی خود را به شورای نظام بازرسی تسلیم نماید.

۴- محتوای گزارش - محتوای گزارش بازرسان سازمان بر پایه تشخیص وقوع جرم و جهات مسئولیت است. برای انجام آن ماموریت ، بررسی و مشخص شدن نکات زیر لازم است.

****** آیا مسئولیت ارتکاب جرم فردی است یا دولتی؛ یعنی دولت یک کشور رسماً برخلاف کنوانسیون عمل کرده است یا یکی از فرماندهان نظامی ویا سیاسی عامل جرم بوده است؛ نمونه آن در مورد یوگسلاوی است که عامل جنایات یکی از فرماندهان آن کشور بوده است نه دولت یوگسلاوی.

****** باید صراحتاً معلوم شود که عمل نقض کنوانسیون عمدی بوده که بوسیله دولت انجام شده است و یا عملی که انجام شده است در اثر عواملی بوده که دولت در آن دخالتی نداشته است - ویا مواد شیمیایی مصرف شده از مواد ممنوعه نبوده ولی بعضی بصورت گازهای کشنده و ممنوعه عمل شده است؛ مانند گاز کلر که برای مصارفی مانند تصفیه آب استفاده میشود و احتمالاً میتواند سبب خفقان و آسیب زدگی های شیمیایی هم بشود. اینها و نظایر آن در وظیفه کارشناسان و بازرسان سازمان است.

اکنون با دانه های تحقیقی که در اختیار است میتوان نسبت به اقدام آمریکا در حمله موشکی به سوریه اظهار نظر نمود

تطبیق مورد آمریکا

****** بلا فاصله بعد از انتشار خبر استفاده از سلاح شیمیایی در سوریه، سازمان بازراندگی وارد عمل شد و در چهارم آوریل سال جاری اعلام داشت که **هیئت بازرسان به سوریه اعزام خواهند شد** یعنی فراز یکم وظیفه سازمان بازراندگی، به اجرا درآمد.

معلوم است که این تصمیم نمیتواند بلافاصله اجرا شود و نیاز به زمانی است که کارشناسان به محل ماموریت اعزام گردند؛ اگر این مدت را حداکثر ۲۴ ساعت که بسیار زمان کوتاهی برای تجهیز چنان هیتی میباشد حساب کنیم **میبینیم که آمریکا منتظر ایفای وظیفه سازمان بازراندگی نشده است.**

****** آمریکا به تصمیم سازمان بازراندگی در اعزام بازرسان و کارشناسان **وقعی نهاد** و در ساعات اول روز هفتم آوریل به حمله موشکی خود علیه پایگاه هوایی سوریه دست زد.

****** اگر قبول کنیم که تدارک حمله موشکی به سوریه حتی نیاز به ۴۸ ساعت زمان لازم داشته متوجه این مورد میشویم که **قبل از بروز مسئله استفاده از سلاح شیمیایی آمریکا آماده و مترصد عمل بوده است.**

****** از آنجا که طبق وظیفه سازمان بازراندگی، آن سازمان موظف است که ظرف کمتر از ۸۴ ساعت گزارش اقدامات و بازرسی های خود را به سازمان بدهد، کاملاً ملاحظه میشود که **آمریکا نخواسته در روال کار قانونی سازمان بازراندگی قرار گیرد و سرعت با پل زدن بروی وظیفه سازمان بازراندگی هدف و نظر خود را دنبال کرده است** و در عبارت روشن آمریکا نخواسته که با بررسی کارشناسان، مشخص گردد که آیا اصلاً عمل موراتهام استفاده و بکار بردن سلاح شیمیایی بوده و یا اتفاقاتی سبب بروز آن شده است، و در نهایت گزارش بازرسان نشان دهد که آیا دولت سوریه متهم است و یا شورشیان و یا اتفاقاتی غیر قابل کنترل عامل آن بوده است، تشخیص موارد مزبور بوسیله متخصصین نظامی بسیار ساده و قابل قبول است و اگر آمریکا مهلت و فرصت این کار را به سازمان بازراندگی نداده این بوده که حقیقت موضوع را میدانسته و نمیخواسته که بوسیله بازرسان فاش شود.

*** جریان بالا و سرعت عمل آمریکا نشان میدهد که آمریکا علاوه بر آنکه رغبتی برای روشن شدن مورد نداشته، اساساً تمایلی به اجرای مقررات بین المللی نیز ندارد و همه تحولات و تصمیمات جهانی را از آن خود میداند.

*** به ملاحظه همین یک تازی و سرعت عمل است که گروهی معتقدند که اقدام آمریکا یک تصمیم قبلی بوده و تنها منتظر بهانه بوده است، از جمله مایکل رودرس، روزنامه نگار آلمانی که نوشته است <ماجرای خان شیخون بهانه ای برای حمله به سوریه بوده است>

ماهیت این عمل آمریکا چیزی جز ناتوان و بی وجود ساختن سازمان ملل و شورای امنیت آن نیست و در واقع میتوان گفت که آن موشک ها قبل از اینکه به سوریه خسارتی وارد کند به کل جهان و نظام حقوقی آن فرود آمده و بدعتی بسیار خطرناک و ویران کننده ایجاد کرده است.

چرا؟ به چرایش با تفاق نگاه کنیم.

مسئولیت آمریکا

در کنوانسیون منع استفاده از سلاح شیمیایی و سازمان بازرسانده وابسته به آن، تنها به کشوری که استفاده از سلاح شیمیایی مستقیماً سبب ضرر آن کشور شده است حق داده شده که به سازمان مزبور مراجعه و یا به اقدام متقابل با شرایط خاصی مبادرت کند و به کشورهای دیگر حق مداخله در این مورد داده نشده است ولی این حق به آنها داده شده که نسبت به اقدامات کشور ثالث واکنش نشان بدهند و یا موضوع را به سازمان بازرسانده گزارش کنند؛ بنابراین به هیچوجه به کشورهای ثالث اجازه حمله نظامی و از جمله موشک پرانی و یا اقدام متقابل نداده است.

واکنش مورد نظر کنوانسیون شامل اعتراض - قطع رابطه سیاسی - احضار سفیر کشور - تحریم ها و امثال آنهاست نه عملیات نظامی. عملیات نظامی قانونی تنها در صلاحیت شورای امنیت است لاغیر.

نمونه

در بیست و یکم اوت سال ۲۰۱۳ بازرسان سازمان ملل تایید کردند که در اطراف دمشق یک راکت زمین به زمین حاوی مواد شیمیایی به مناطق مسکونی اصابت کرده است؛ آمریکا و برخی کشورها دولت سوریه را متهم به این عمل کردند ولی واکنش آمریکا و سایر کشورها تنها سرزنش بود نه اقدامات نظامی (پایان نمونه)

اقدامات نظامی خودسرانه

*** در سال ۲۰۱۳ گروه جنگ طلب آمریکا خواستار اقدامات نظامی علیه سوریه شدند ولی رئیس جمهوری آمریکا به اعتبار قانون اساسی و سنت پارلمانی آن کشور نتوانست موافقت کنگره را جلب کند.

ولی در عملیات اخیر آمریکا علیه سوریه دولت ترامپ به سنت اجازه ازکنگره اهمیتی نداد و این خطری بزرگ هم برای آمریکا و هم همه جهانیان خواهد بود، زیرا اقدامات خودسرانه نظامی با خودسری سیاسی بسیار متفاوت و خطرناک تر است.

*** اظهارات اخیر آقای ترامپ مبنی بر اینکه <اقدامات آمریکا بنمایندگی تمام کشورها بوده است> این بدعت وزمینه را فراهم میسازد که اقدامات آمریکا در جریانات سیاسی و حتی اقدامات خودسرانه آن کشور دقیقاً جایگزین سازمان ملل متحد شناخته شود.

*** مدارحقوقی حمله موشکی آمریکا به سوریه و عدم واکنش لازم ازسوی سازمان ملل متحد این مظنه را در شرائط بین المللی بوجود میآورد که تمام مشکلات سیاسی جهان به اراده شخص رئیس جمهوری آمریکا متصل است و این خطرناک ترین لحظه های انفجار جهانی را مجسم میسازد.

موقعیت ایران در این گرداب

این تحقیق احساس کوتاهی و کم کاری میکند اگر اشاره فشرده ای به موقعیت ایران در این طوفان بی قانونی جهانی نداشته باشد.

کنوانسیون محکومیت تروریسم

بدون اینکه این تحریر بخواهد وارد کنوانسیون تروریسم بین المللی و پیوست آن بشود؛ این تحریر اعلام میدارد که خیلی از آیتم های کنوانسیون مزبور نزدیک به کنوانسیون منع استفاده از سلاح های شیمیایی است، و اگر اجرای کنوانسیون شیمیایی با بدعتی روبرو شود که آمریکا نهادینه کرده است همان بدعت میتواند نصیب کنوانسیون محکومیت تروریسم بشود زیرا اساساً حقوق بین الملل از رویه ها بوجود میآید.

رویه کنونی آمریکا نسبت به سوریه در کنار رویه حمله نظامی غیرقانونی آمریکای ریگان به لیبی، و آمریکای بوش به عراق و بی اعتنائی جهان به این قانون شکنی دست دولت آمریکا را برای الگو ساختن حمله به سوریه نسبت به ایران باز میکند.

موقعیت جمهوری اسلامی

اتهام تروریست بودن و کمک به سازمان های تروریستی به جمهوری اسلامی که نکته اصلی و زیر بنایی کنوانسیون محکومیت تروریسم است؛ اتهامی است که هرچه باشد و نباشد مورد توجه و تائید آمریکاست. دلایل این تائید ازسوی آمریکا بسیار است که از جمله تحمیل تحریم ها و رای دادگاه ها و قانون اساسی جمهوری اسلامی و سابقه عمل آن کشور نسبت به ایرانیان خارج از کشور و همچنین اظهارات شخصیت های مسئول جمهوری اسلامی میباشد.

دستاوردهای نگران کننده

بدعت و رویه برخورد آمریکا با اتهام استفاده از سلاح شیمیایی اگر بطور جدی از سوی سازمان ملل و شورای امنیت محکوم نشود، بدعتی خواهد شد که آمریکا به اعتبار آن به خودش حق میدهد که مراکزی را که خودش انتخاب میکند و میتواند آنرا به فعالیت های تروریستی وصل کند و از جمله به سپاه پاسداران و فعالیت های موشکی و غیره شمول داده و به اقدامات نظامی علیه ایران و ابهای ایران اقدام کند.

عواقب شوم

تاریخ جهان نشان میدهد که بیشتر گرفتاری های بزرگ و شومی که جهان را در خود تنیده نتیجه کم توجهی و بی اعتنائی به خودسری ها و رویدادهایی است که منافع جهانی و قیودات بین المللی فدای تصمیمات فردی کشورها خاصه رهبران آنها اتفاق افتاده است، که چون درنطفه جلوگیری نشده و یا بطور رسمی محکوم نشده پی آمد های آن دیگر غیرکنترل بوده است.

در همین مسئله تهاجم موشکی آمریکا به سوریه کشورها بدون توجه به حقوق کشورها در چنین مواقعی و در کل به منشور سازمان ملل، به اعتبار هماهنگی های سیاسی و اقتصادی، عمل آمریکا را صحت گذارده اند یعنی رای به حقانیت آن داده اند و در کلامی دیگر عملا محدودیت های منشور سازمان ملل را ملغی تلقی کرده اند؛ نمیتوان عواقب شوم این ولنگاری و کارهای چشم به هم چشمی کشورها را در رابطه با نادیده گرفتن منشور سازمان ملل نگران کننده ندانست.

خطای راهبردی

علی خامنه ای که نشان میدهد اقدامات آمریکا گوشه هائی از واقعیت های ممکنه را مقابل او کنار زده است بقول معروف زرد کرده **اقدامات آمریکا را بجای محکوم کردن خطای راهبردی توصیف کرده است.**

اصولا صرف نظر از اینکه توصیف و تعلق خطا و اشتباه، بر خطا از موارد فقدان قصد و قاحدودی رفع مسئولیت است، و این یک تقیه ظریف نسبت به عمل آمریکا در سوریه میتوان محسوب شود، آمریکا بموجب منشور سازمان ملل و کنوانسیون منع استفاده از سلاحهای شیمیایی هیچ حقی در مداخله نظامی در سوریه ندارد که خامنه ای به تجاوز آمریکا به سوریه عنوان راهبردی داده است.